

Tomáš Akvinský

Transformace nauky o duši v Sumě teologické

Tomáš Akvinský, ST I, q. 75, prol.:

Post considerationem creaturae spiritualis et corporalis, considerandum est de homine, qui ex spirituali et corporali substantia componitur.

Po úvaze o stvoření duchovním a tělesným je třeba pojednat o člověku, který se skládá z duchovní a tělesné substance.

Tomáš Akvinský, ST I, q. 75, a 1, co.:

Convenit igitur alicui corpori quod sit vivens, vel etiam principium vitae, per hoc quod est tale corpus. Quod autem est actu tale, habet hoc ab aliquo principio quod dicitur actus eius. Anima igitur, quae est primum principium vitae, non est corpus, sed corporis actus, sicut calor, qui est principium calefactionis, non est corpus, sed quidam corporis actus.

Některým tělesům tudíž náleží, že jsou živá, neboli [mají] princip života, díky němuž je něco “takovým a takovým” [tj. živým] tělesem. Cokoliv je však aktuálně “takové a takové”, má tuto vlastnost díky nějakému principu, který se nazývá jeho aktem. Duše, která je prvním principem života, tedy není tělesem, nýbrž aktem tělesa, podobně jako teplo, které je principem ohřívání, není tělesem, ale jakýmsi aktem tělesa.

Tomáš Akvinský, ST I, q. 76, a. 1, co.:

Respondeo dicendum quod necesse est dicere quod intellectus, qui est intellectualis operationis principium, sit humani corporis forma. Illud enim quo primo aliquid operatur, est forma eius cui operatio attribuitur, sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas, et quo primo scit anima, est scientia; unde sanitas est forma corporis, et scientia animae.

Je nutné říci, že rozum, který je principem rozumové činnosti, je formou lidského těla. To totiž, čím je něco prvotně činné, je formou toho, čemu se činnost přisuzuje – například to, čím se tělo prvotně uzdravuje, je zdraví, a to, čím prvotně duše ví, je vědění. Zdraví je tedy formou těla a vědění formou duše.

Tomáš Akvinský, ST I, q. 76, a. 4, ad 1:

Unde manifestum est quod in eo cuius anima dicitur actus, etiam anima includitur; eo modo loquendi quo dicitur quod calor est actus calidi, et lumen est actus lucidi; non quod seorsum sit lucidum sine luce, sed quia est lucidum per lucem. Et similiter dicitur quod anima est actus corporis etc., quia per animam et est corpus, et est organicum, et est potentia vitam habens.

Proto je jasné, že v tom, o čem se říká, že duše je toho aktem, je také duše obsažena – ve stejném smyslu, jako se říká, že teplo je aktem teplého a světlo aktem osvětleného: ne že by [osvětlené] bylo osvětleným odděleně od světla, ale protože je osvětlené díky světlu.

A podobně se říká, že duše je aktem těla atd., protože tělo je [tělem] skrze duši a díky ní je organické a potenciálně živé.